



FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ  
MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ



# HOSPODÁŘSKÁ OPATŘENÍ PRO KRIZOVÉ STAVY

Procházka Josef

# CÍLE

1. OBJASNIT PŘÍSTUPY K PLÁNOVÁNÍ A REALIZACI HOSPODÁŘSKÝCH OPATŘENÍ PRO KRIZOVÉ STAVY (HOPKS)
  - HISTORICKÝ VÝVOJ
  - PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA
  - ZÁKLADNÍ POJMY
2. OBJASNIT ROLI SPRÁVY STÁTNÍCH HMOTNÝCH REZERV (SSHR).

# OBSAH

ÚVOD

1. VÁLKA A EKONOMIKA

2. ZÁKLADNÍ POJMOVÝ APARÁT

3. PLÁTNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

4. SPRÁVA STÁTNÍCH HMOTNÝCH REZERV

ZÁVĚR

# LITERATURA

## ZÁKLADNÍ:

- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatření pro krizové stavy
- Zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv.

## DOPORUČENÁ:

- Koncepce hospodářských opatření pro krizové stavy na léta 2019–2024 s výhledem do roku 2030, SSHR, Praha, 2018.
- Koncepce tvorby, udržování a využití zásob pro humanitární pomoc do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Praha: SSHR, 2017

# ÚVOD

# MOTTO

- Pokud to myslíme s přípravou na krize vážně, musíme mít k dispozici nejen dostatek **materiálních zásob**, ale také **funkční systém jejich výroby a doplňování**.
- K tomu jsou potřeba výrobní kapacity, které bohužel nezajistí jen státní podniky.
- Již za první republiky stát dával za **povinnost strategickým podnikům**, aby udržovaly schopnost vyrábět nárazově nezbytný materiál a výrobky nebo aby samy měly určité skladové zásoby.
- To samozřejmě nelze činit bez náležitých **finančních kompenzací** a hlavně bez změny naší mentality, která si navykla na život ve všeobecném bezpečí a blahu.

*Předsedkyně výboru pro obranu Poslanecké sněmovny  
Parlamentu ČR, paní Černochová, duben 2020*

# VÁLKA A EKONOMIKA

# HISTORICKÝ VÝVOJ

- Ekonomika měla roli před začátkem válečného konfliktu.
- Vladaři hromadili zásoby, shromažďovali bojovníky, zbraně, koně a jiné potřebné zdroje.
- Válka končí, když předem připravené zdroje došly.
- Panovníci na obsazeném území vykořisťovali protivníka a zásobili se jeho materiálními prostředky, kořistí.
- Války končily krizí v hospodářství. Panovníci se zadlužovali a zatěžovali hospodářství.
- Do počátku 19. století byly války ekonomicky zabezpečovány pouze z předem nashromážděných prostředků.
- V 19. století činil podíl válečných výdajů 8 – 13 % národního důchodu, ve 20. století 60 %.



# XX. STOLETÍ

- Vedení moderní války vyžadovalo rozsáhlejší ekonomickou základnu.
- Zdroje připravené v mírovém stavu před válkou byly velmi rychle vyčerpány.
- Vznikl propastný rozdíl mezi zásobami státu a potřebami fronty.
- Válka změnila proces výroby, rozdělování produkce, výši cen produktů a vedla k regulaci civilní spotřeby.
- Hospodářství bylo přizpůsobeno potřebám války.
- Výdaje na vojenské zbraně, techniku, palivo a nutnou výrobu za války spotřebovávaly všechny zdroje států.
- WWII prokázala závislost vojenství a ekonomiky, závislost potřeb fronty na národním hospodářství.

# ZÁKLADNÍ POJMOVÝ APARÁT

# KLÍČOVÁ SLOVA

- *Hospodářská opatření pro krizové stavy (HOPKS)*
- *Nouzové a válečné hospodářství*
- *Hospodářská mobilizace*
- *Regulační opatření*
- *Státní hmotné rezervy*
- *Výstavba infrastruktury pro HOPKS*

# Hospodářská opatření pro krizové stavy (HOPKS)

- Zákona č. 241/2000 Sb., o HOPKS
- Organizační, materiální nebo finanční opatření pro zabezpečení nezbytné dodávky výrobků, prací a služeb, bez níž nelze zajistit překonání krizových stavů.
- HOPKS vytvářejí podmínky pro realizaci opatření krizového a havarijního plánování v praxi.
- HOPKS pokrývají jak vojenské, tak i nevojenské KS.

# Hospodářská opatření pro krizové stavy (HOPKS)

HOPKS ZAHRNUJÍ:

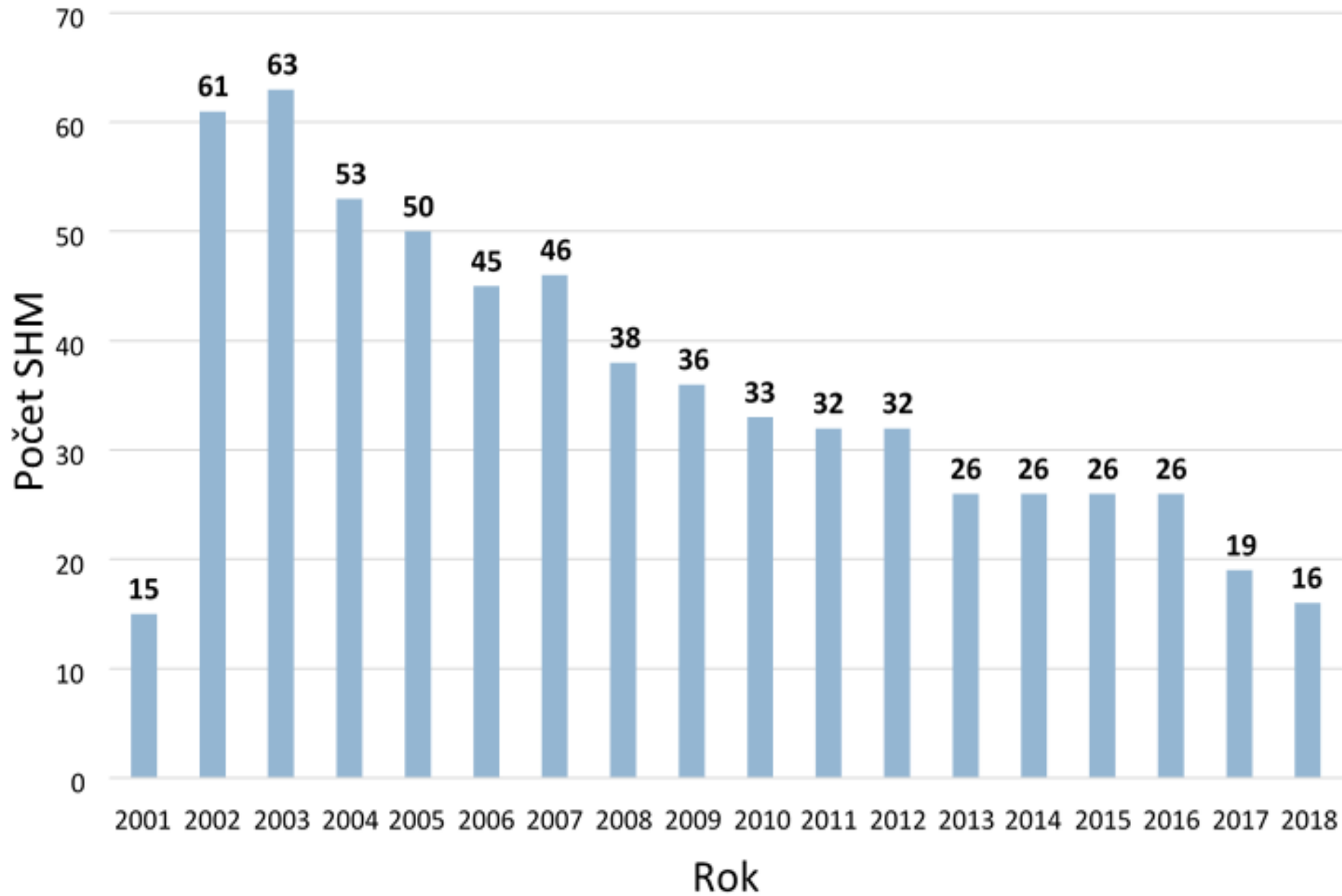
- Systém hospodářské mobilizace
- Systém nouzového hospodářství
- Vytváření a použití státních hmotných rezerv
- Výstavbu a údržbu infrastruktury
- Systém regulačních opatření

# System hospodářské mobilizace

- Organizační, materiální, personální a další opatření pro zabezpečení **mobilizačních dodávek** pro potřeby OS a ozbrojených bezpečnostních sborů za SOS a VS.
- Garantem hospodářské mobilizace (HM) je Správa státních hmotných rezerv (SSHR)
- SSHR zajišťuje procesy plánování, financování a kontroly.
- Objednavatelé mobilizačních dodávek (Ústřední správní úřady např. MO ČR)
- Podnikatelské subjekty – dodavatelé mobilizačních dodávek z celé ČR.
- Předmětem dodávek: výrobky, technika a náhradní díly, smluvní zajištění potřebných druhů oprav (běžné, střední, generální) a další služby.

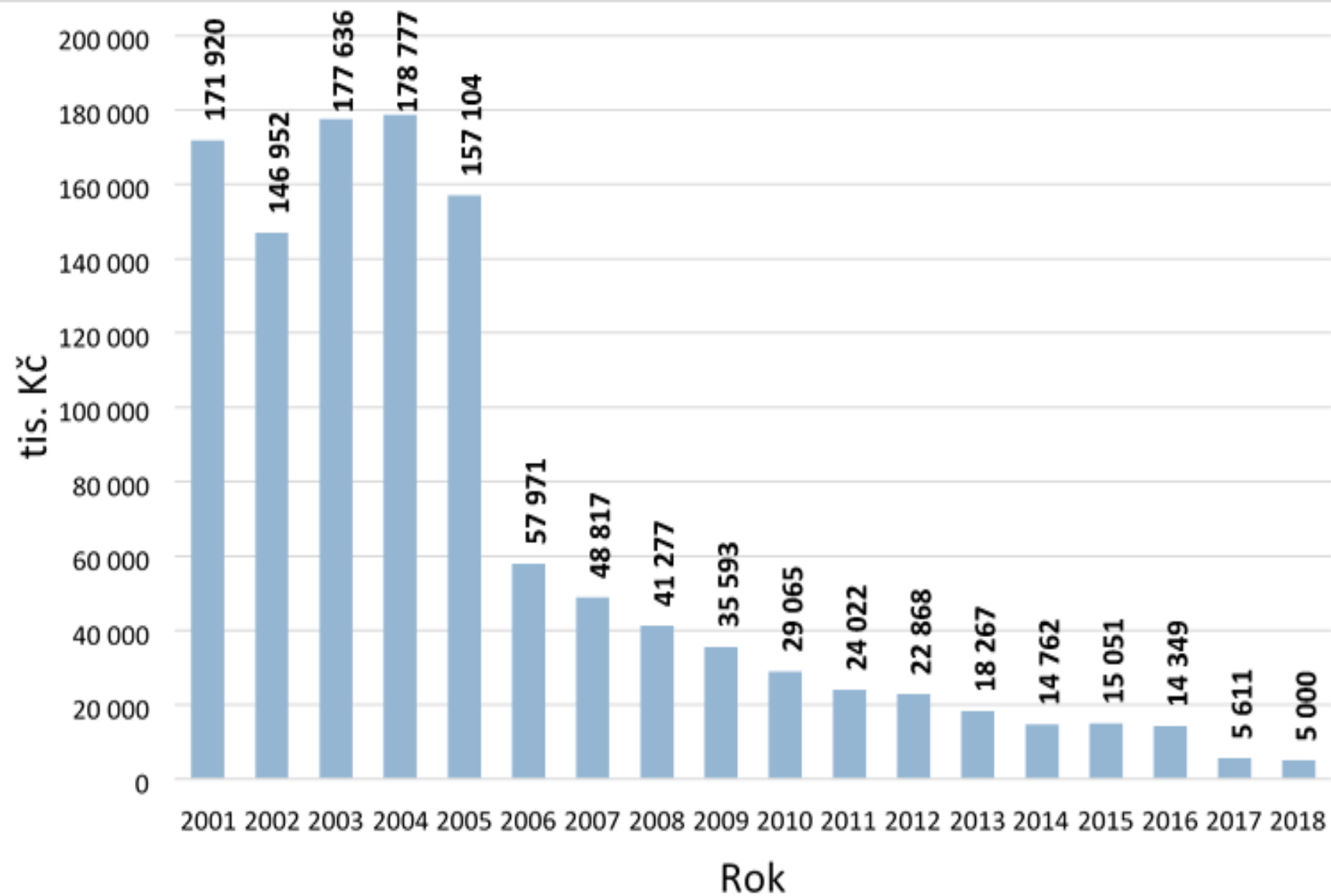
# Plán hospodářské mobilizace

- Požadavky stanovují OS a ozbrojené bezpečnostní sbory.
- Odpovědným orgánem za zajištění těchto požadavků jsou ministerstva, do jejichž působnosti zabezpečení OS a ozbrojených bezpečnostních sborů patří (MO, MV, MSp, MF).
- Objednatel mobilizační dodávky (SSHR) uzavře s dodavatelem smlouvu pro zajištění mobilizační dodávky.
- Výdaje jsou hrazeny z rozpočtové kapitoly SSHR.

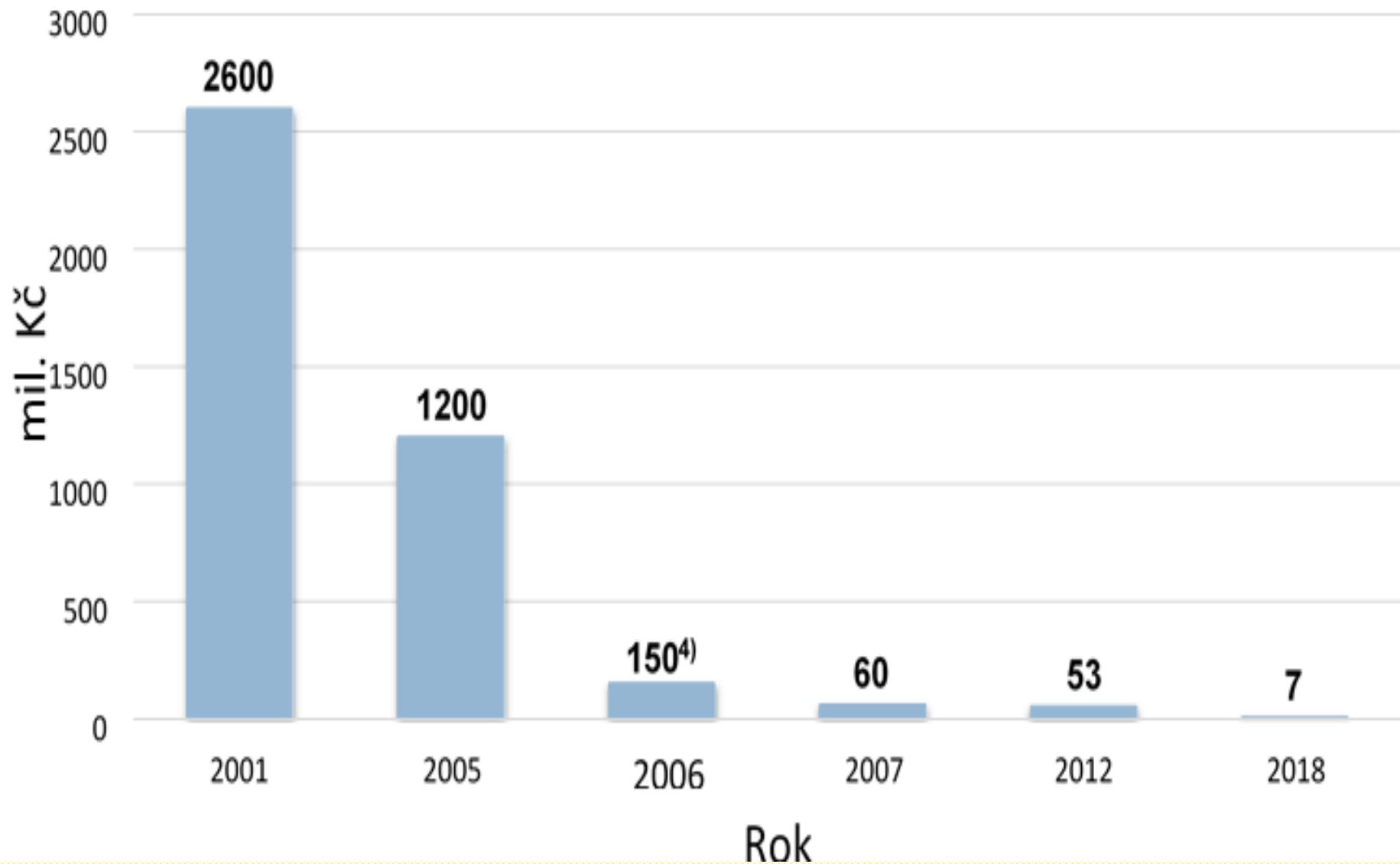


Vývoj počtu subjektů hospodářské mobilizace  
Zdroj: SSHR





Vývoj prostředků na zabezpečení hospodářské mobilizace  
Zdroj: SSHR



Vývoj prostředků na mobilizační rezervy  
Zdroj: SSHR

# System nouzového hospodářství

## Zabezpečující nezbytné dodávky pro:

- uspokojení základních životních potřeb obyvatelstva,
- podporu činnosti HZS, ZZS, Policie, armády a havarijních služeb,
- podporu výkonu státní správy.
- System nouzového hospodářství se využívá pro překonání **všech krizových stavů (SN, NS, SOS, VS)**.
- System lze využít i za VS pro uspokojení potřeb civilních subjektů.

# System válečného hospodářství

- Rozhodující část výrobních kapacit a služeb hospodářství státu pro zabezpečení činnosti **OS** a *ozbrojených bezpečnostních sborů*,
- Uspokojení základních životních potřeb obyvatelstva a zachování základních funkcí státu.
- Vzniká transformací mírového hospodářství na válečné.
- Zahrnuje:
  - novou formulaci cílů,
  - změnu výrobních programů,
  - přeměnu průmyslu,
  - evakuaci lidí, posilování kapacit a materiálové základny,
  - alokaci zdrojů a změnu v řízení.

# Věcné zdroje

- Věcné prostředky podle krizového zákona tj. movitá nebo nemovitá věc nebo poskytovaná služba,
- Nezbytné dodávky podle zákona č. 241/2000 Sb., o HOPKS, tj. výrobky, práce nebo služby, bez nichž nelze zajistit překonání krizového stavu,
- Státní hmotné rezervy (SHR), tj.:
  - **pohotovostní zásoby (1%),**
  - **zásoby pro humanitární pomoc (0,03%)**
  - **hmotné rezervy (90%),**
  - **a mobilizační rezervy (9%).**

# Státní hmotné rezervy

- Státem vytvořené zásoby důležitých surovin, materiálů, polotovarů a výrobků, pohonných hmot, zemědělských a potravinových produktů.
- Jsou ve vlastnictví státu. Mají strategický význam.
- Určené pro zajištění obrany státu a ochranu **životně důležitých hospodářských zájmů státu.**
- Zajišťování nezbytných dodávek:
  - v systému nouzového hospodářství
  - v systému hospodářské mobilizace,
  - pro humanitární pomoc a pro odstraňování následků krizových situací.

# Struktura státních hmotných rezerv

## Hmotné rezervy

(strategické rezervy státu -  
zajišťují základní  
ekonomické zájmy státu)

## Zásoby pro humanitární pomoc

(pomoc pro postižené  
osoby v rámci nouzového  
hospodářství)

## Státní hmotné rezervy (SHR)

## Mobilizační rezervy

(nezbytné dodávky pro  
ozbrojené síly  
a ozbrojené bezpečnostní  
sbory v systému  
hospodářské mobilizace)

## Pohotovostní zásoby

(nezbytné dodávky v rámci  
nouzového hospodářství)

# Strategické zásoby

- Část hmotných rezerv
- Představují **zásoby životně důležitých** surovin, materiálů, výrobků a potravinových položek pro:
  - materiální zajištění obrany státu,
  - pro odstraňování následků krizových situací,
  - pro ochranu životně důležitých hospodářských zájmů státu.



# Nezbytná dodávka

- Dodávka výrobků, prací a služeb pro zajištění základních životních potřeb obyvatelstva, pro podporu činnosti OS, ozbrojených bezpečnostních sborů, HZS a havarijních služeb a pro podporu výkonu státní správy, **bez níž nelze zajistit překonání krizových stavů.**
- Dodavatelem jsou právnické osoby, jejichž předmět podnikání umožňuje dodání požadovaných komodit.
- Nezbytnou dodávku hradí orgán krizového řízení, který o ní rozhodl.
- Jsou využívány za podmínek stanovených zákonem pro řešení krizových situací.
- Zajištění nezbytných dodávek za krizové situace organizují orgány krizového řízení (krizové štáby) a dodávky zajišťují podnikatelské subjekty.

# Plán nezbytných dodávek

- Základní plánovací dokument, přílohou krizového plánu
- Plánování nezbytných dodávek je spojeno s trvalým přehledem o nich a o jejich dodavatelích (IS Argis).
- IS Argis slouží pro informační a materiálovou podpora orgánů krizového řízení.
- Je provozován a spravován SSHR.
- Mohou do něj vstoupit další uživatelé včetně obcí s rozšířenou působností.
- Uživatelé mohou nárokovat a získat požadované nezbytné dodávky.
- Do systému vstupují vybrané ekonomické subjekty a poskytují požadované informace o svých kapacitách a o možných nezbytných dodávkách.

# Regulační opatření

- Opatření sloužící ke snížení spotřeby nedostatkových surovin, výrobků a energií
- Usměrnění spotřeby těchto komodit v souladu s krizovými plány v případech, kdy krizová situace nabývá rozsahu a běžné ekonomické nástroje nejsou při zajišťování nezbytných dodávek dostatečně účinné.

# **HOSPODÁŘSKÁ OPATŘENÍ PRO KRIZOVÉ STAVY**

# HOPKS

- Součást **obranného plánování a CNP**
- Nezbytný nástroj k zajištění věcných zdrojů a služeb pro potřeby obranného plánování a CNP.

## Vlivy:

- potřeba věcných zdrojů zabezpečovaných v systému hospodářské mobilizace pro obranné plánování a systému nouzového plánování pro CNP;
- schopnosti obranné průmyslové základny tyto požadavky zabezpečovat;
- výše přidělených finančních prostředků ze státního rozpočtu.

# Souhrn - místo a úloha jednotlivých součástí systému HOPKS

Stav nebezpečí      Nouzový stav      Stav ohrožení státu      Válečný stav

**Nouzové hospodářství**



obyvatelstvo, HS, HZS, státní správa

**Hospodářská mobilizace**



OS, OBS

**Hmotné rezervy**



**Regulační opatření**

obyvatelstvo, OS, OBS, HS, HZS, st. správa

**Infrastruktura**

# PODSTATA HOPKS

- Převážně materiální a technická podpora krizových opatření a postupů
- Potřeba materiálů a techniky je různorodá, dle typu a rozsahu krize.
- Nezbytné a mobilizační dodávky vycházejí z analýzy rizik ústředních správních úřadů, krajů a ORP (identifikaci potřeby)
- Mohou být zatíženy kumulační, statistickou, či analytickou chybou. Snahou je maximalizovat požadavky a zajistit připravenost.
- Udržování zásob pro krizové stavy a realizace opatření je finančně náročná.
- Hledán je kompromis mezi krizovou připraveností a náklady na tuto připravenost.

# ÚČEL HOPKS

- Pro překonání krizové situace je využíván ekonomický potenciál státu, právnických a podnikajících fyzických osob.
- Systém HOPKS umožňuje přípravu na řešení KS s využitím dostupných zdrojů ekonomických subjektů (právnických nebo podnikajících fyzických osob).
- Systém HOPKS umožňuje si předem ujasnit, co bude potřebné pro řešení KS, co bude možné zabezpečit u podnikatelské sféry a co bude nutné zabezpečit vytvořením dostatečných zásob.



# HOPKS

- **Jsou přijímána po vyhlášení krizových stavů a jsou určena:**
- k uspokojení základních potřeb fyzických osob na území ČR umožňující přežití krizových stavů bez těžké újmy na zdraví
- pro podporu činnosti OS, ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů, havarijních služeb a zdravotnické záchranné služby,
- pro podporu výkonu státní správy.

# SPRÁVA STÁTNÍCH HMOTNÝCH REZERV

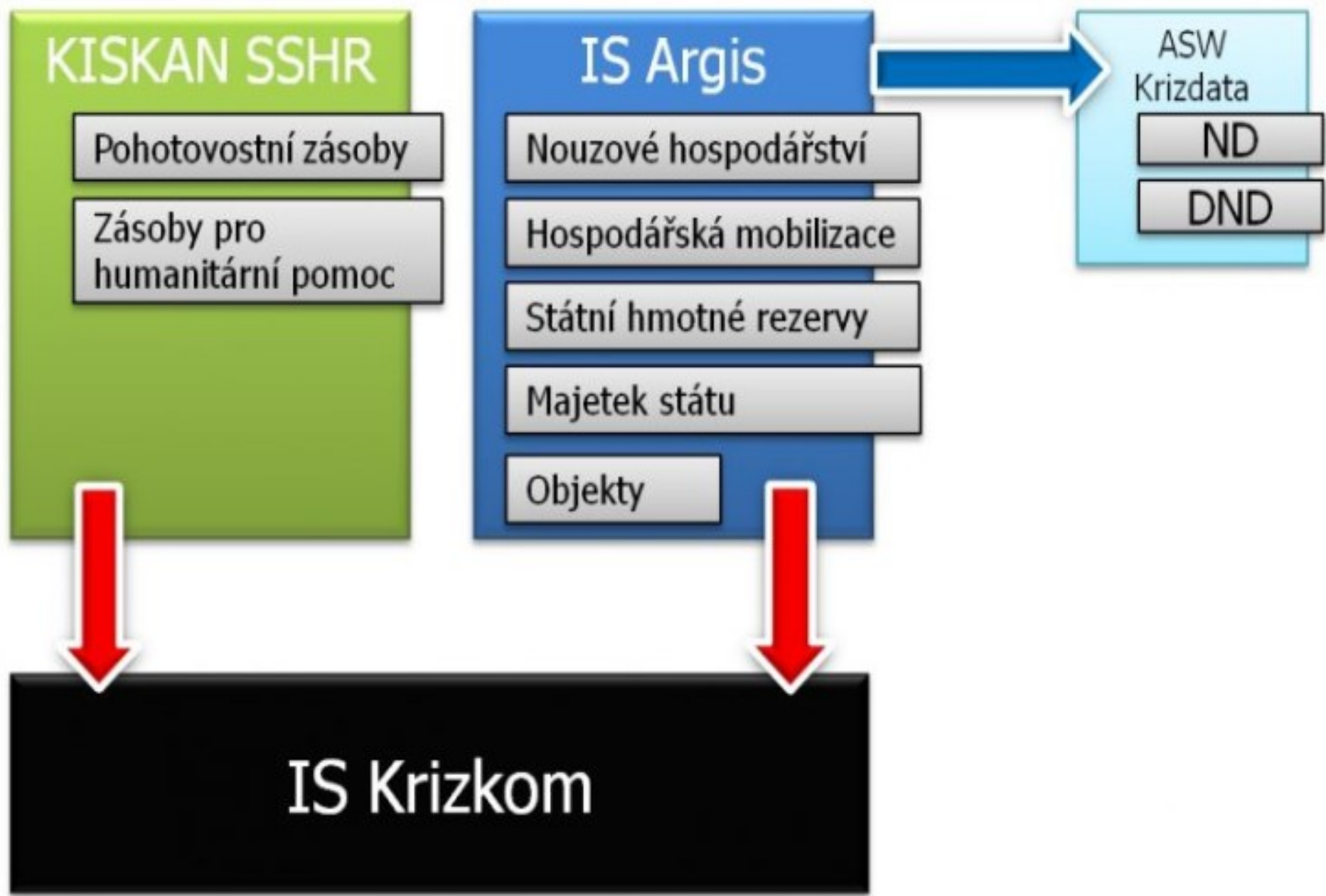
# SPRÁVA STÁTNÍCH HMOTNÝCH REZERV

## Zajišťuje:

- pořízení položek SHR,
- financování realizace prvků infrastruktury (sklady, kryty, sila na zemědělské produkty,...),
- financování uchování výrobních schopností,
- financování přípravy mobilizačních dodávek
- informační podporu HOPKS a podporu rozhodování orgánů krizového řízení (informace o věcných zdrojích potřebných k pokrytí nezbytných dodávek).

# PLÁN VYTVÁŘENÍ A UDRŽOVÁNÍ SHR

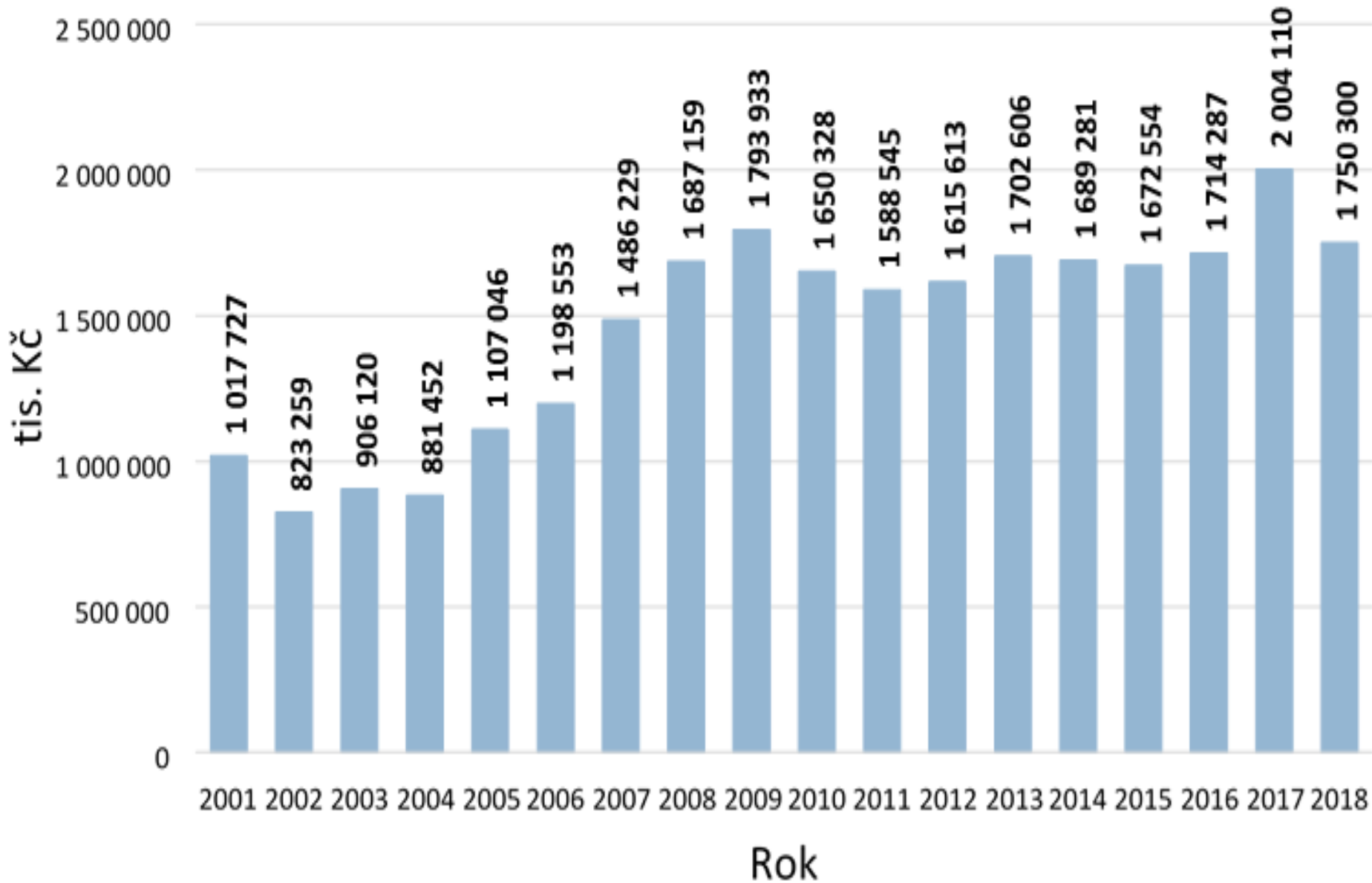
- Základní plánovací dokument pro zajištění opatření v oblasti nouzového hospodářství, hospodářské mobilizace a tvorby státních hmotných rezerv (SHR)
- Požadavky uplatňují ústřední správní úřady
- Přílohu tvoří:
  - skladba hmotných rezerv,
  - jejich minimální limity,
  - a orientační cílové stavy.
- Plán zpracovává SSHR, dvouleté cykly,
- Projednává BRS,
- Schvaluje vláda.



Funkční schéma informačních systémů pro podporu HOPKS

# Hmotné rezervy

- Vybrané základní suroviny, materiály, polotovary a výrobky.
- Určeny pro zajištění obrany státu, pro odstraňování následků krizových situací a pro ochranu životně důležitých hospodářských zájmů státu.
- Struktura hmotných rezerv:
  - Ropa a ropné produkty
  - Potraviny
  - Kovy
  - Ostatní strategické materiály



Vývoj výdajů na zajištění hmotných rezerv  
Zdroj: SSHR

# Pohotovostní zásoby (1)

- Zajištění nezbytných dodávek v systému nouzového hospodářství pro podporu obyvatelstva, činnosti havarijních služeb a hasičských záchranných sborů, které **nelze zajistit obvyklým způsobem na území ČR**
- Vytvářejí se na základě požadavků vyplývajících z krizových plánů ústředních správních úřadů.
- Vytvářejí se v případě, kdy ústřední správní úřad není schopen z časového, ekonomického, či jiného hlediska (např. množství, či unikátnost výroby) zajistit nezbytnou dodávku od ekonomických subjektů.
- V tomto případě je možné ekonomické zásoby pořídit z prostředků státu a udržovat je na skladu jako PZ.



# Pohotovostní zásoby (2)

- O použití PZ rozhoduje vedoucí ústředního správního úřadu, na jehož žádost byly pohotovostní zásoby vytvořeny.
- O použití PZ po vyhlášení stavu nebezpečí může rozhodnout krajský úřad, pokud:
- jsou uložené v jeho správním obvodu,
- použití PZ je v jeho plánu nezbytných dodávek
- a budou použity k odvrácení ohrožení života nebo zdraví obyvatel nebo odvrácení značné škody.

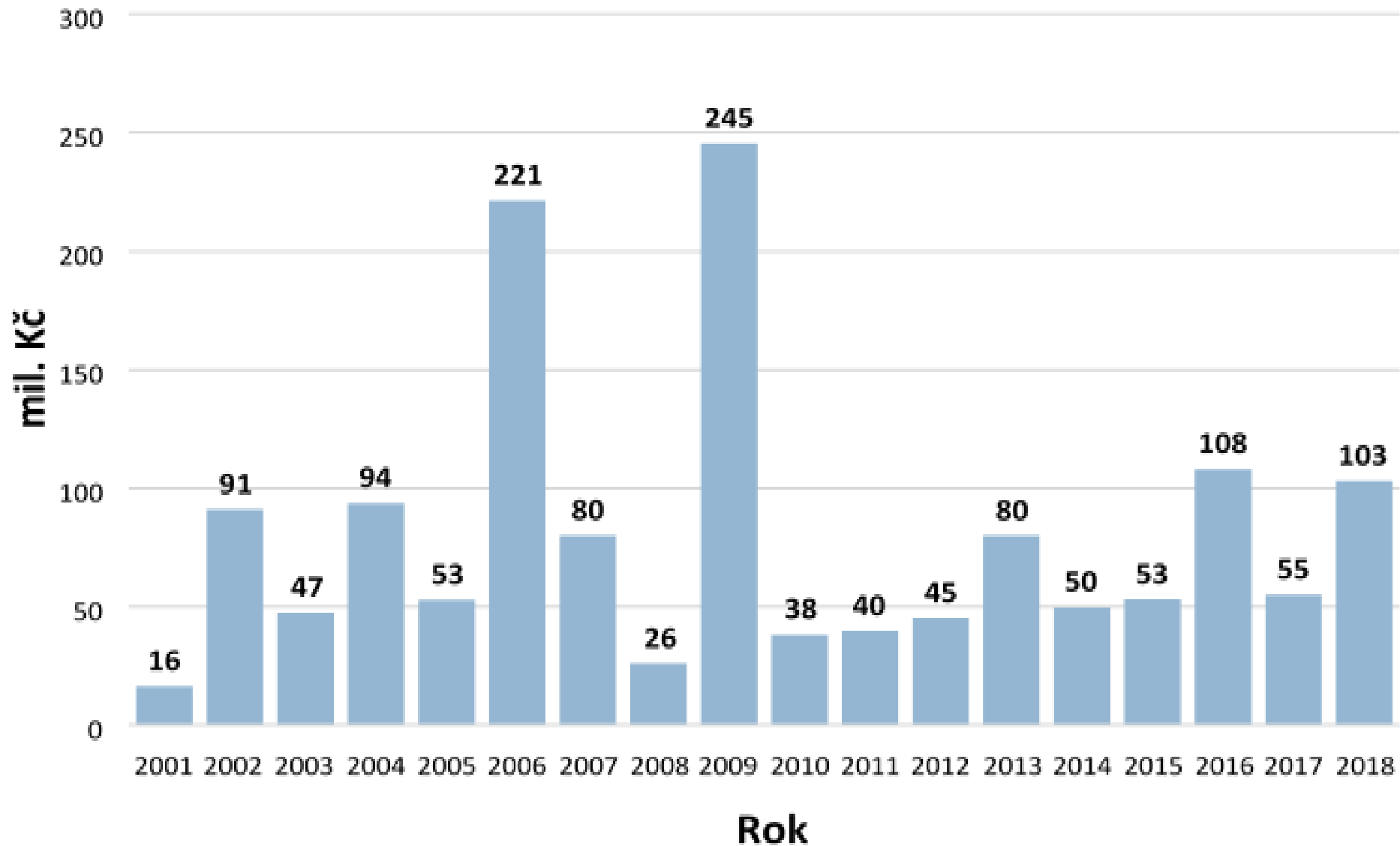
# Zásoby pro humanitární pomoc (1)

- Vytvářeny v systému státních hmotných rezerv a **jsou součástí systému nouzového hospodářství.**
- Zásoby humanitární pomoci (ZHP) udržuje SSHR.
- Vlastníkem je stát.
- O vydání rozhoduje předseda SSHR na základě požadavku krajského úřadu, obecního úřadu s rozšířenou působností.
- Přidělení zásob pro humanitární pomoc fyzickým osobám vážně postiženým krizovou situací zajišťuje hejtman nebo starosta obce s rozšířenou působností, kterému byly zásoby pro humanitární pomoc poskytnuty.
- Vydané zásoby se neuhrazují, ani nevracejí.

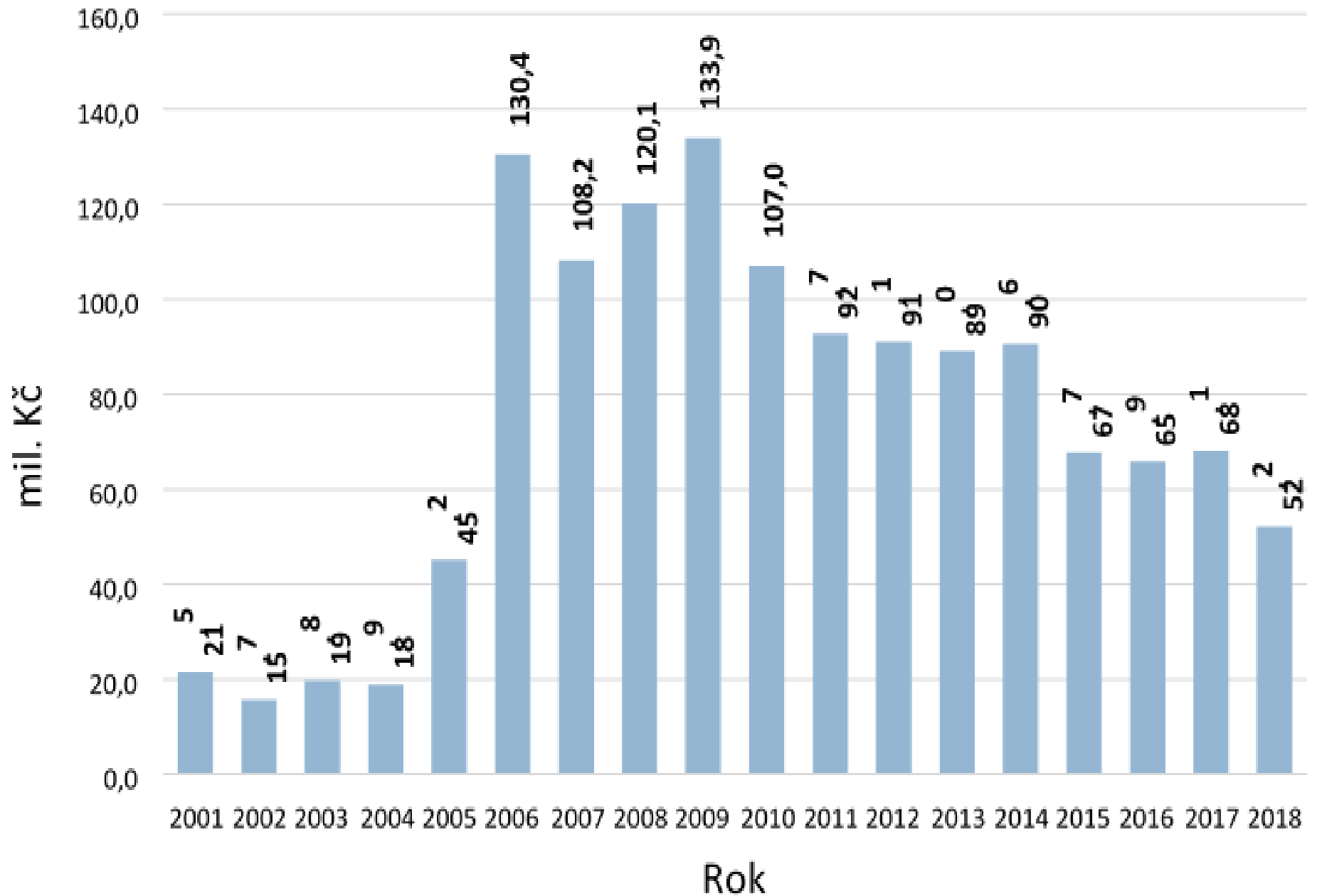
# Zásoby pro humanitární pomoc (2)

## Zahrnují:

- nouzové dodávky potravin,
- balenou pitnou vodu,
- základní hygienické potřeby,
- pracovní vybavení,
- nouzové osvětlení,
- prostředky umožňující nouzový nocleh, a další potřebné vybavení.



Výdaje na nákup, obměny a záměnu PZ a ZHP  
Zdroj: SSHR



Výdaje na oblast nouzového hospodářství

Zdroj: SSHR

# ZÁVĚR

- ČR disponuje komplexním systémem HOPKS
- Systém pokrývá materiální potřeby a služby pro vojenské i nevojenské KS
- SSHR koordinuje, plánuje, financuje a řídí HOPKS
- Systém je přizpůsobován vývoji bezpečnostního prostředí a ekonomickým možnostem státu
- Systém HOPKS upravován dle zkušeností (KS, cvičení)
- Opatření hospodářské mobilizace prošla významnou redukcí, v současnosti není jednoznačně vymezena budoucí poptávka ze strany OS